

BRİTANYA ADALARI'NIN TARİHİ COĞRAFYASI VE İLK HALKLARI¹

Ahmet Melih AŞAN

Araş. Gör., Fırat üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
asan.melih@gmail.com,

0000-0002-1722-1147

Atıf / Citation: Aşan, A. M. (2022). Britanya Adaları'nın tarihi coğrafyası ve ilk halkları. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (İNİJOSS), 11(1), 211-227.
<https://doi.org/10.54282/inijoss.1082344>

<https://doi.org/10.54282/inijoss.1082344>

Öz

Bu çalışmada, Türk tarih yazınında İngiltere'ye dair coğrafi algının Batı Avrupa tarihi coğrafyası ekseninde genişlemesine tarih öncesi döneme ilişkin çalışmalar ışığında mütevazı bir katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Britanya tarihi coğrafyası ve ilk halkları konusu, "Atlantik Avrupası" ve "Batı Avrupa" kavramlarının sağladığı coğrafi perspektifle ele alınmıştır. Britanya Adaları, yüzyıllar boyunca Avrupa anakarasının kuzeyinde bir düğüm noktası olma vasfıyla, Atlantik Okyanusu ve Kuzey Denizi rotaları için önemli bir geçiş istasyonu işlevi görmüştür. Bu bağlamda; Britanya'nın bölgesel coğrafyası, Ada'nın ulaşım ağları içindeki stratejik konumu merkeze alınarak irdelenmiştir. Britanya Adaları'nın bilinen ilk yerleşik topluluğu Keltler ise; prehistorya döneminde Ada'nın nüfuslanması konusunu, göç olgusu üzerinden bölgesel coğrafya üst ölçeğiyle birlikte değerlendirme imkânı sağlamaktadır. Demiri işleme konusunda usta olan Keltler, diğer topluluklara üstünlüğü belirleyen bu araç-gereç gücünün etkisiyle uzun yıllar Britanya Adaları'ndaki yerleşimlerini korumuşlardır. Milliyetçilikler çağıyla birlikte etnik köken araştırmalarına konu olan Keltler; bulgular ışığında esmer, kıvrıkcık saçlı tipolojileriyle İrlanda ve Batı İskoçya'daki kızıl saçlı sert görünümlü ırka genetik açıdan tesir etmiştir. Britanya nüfusu içindeki sarışın nüfusun büyük bölümünün ise Anglo- Sakson ve İskandinav atalardan geldiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Keltlerin Batı Avrupa'da geniş bir alandaki varlıkları, Britanya'nın bölgesel coğrafyasını algılamamıza yardımcı olmakta ve coğrafi geçişkenliğe dair tarihsel olguyu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Britanya, Batı Avrupa, Atlantik Avrupası, Kelt, Köken çalışmaları

¹ Bu makale, Ahmet Melih AŞAN'ın doktora tezinden üretilmiştir.

THE HISTORICAL GEOGRAPHY OF BRITISH ISLES AND ITS FIRST PEOPLE

Abstract

The historical geography of Britain and its first peoples are discussed with the geographical perspective provided by the concepts of "Atlantic Europe" and "Western Europe". Humbly, this study aims to contribute to the expansion of the geographical perception of England through the axis of Western European historical geography in Turkish historiography in the light of studies on the prehistoric period. Throughout the centuries, the British Isles have served as an important transit station for the Atlantic Ocean and the North Sea routes as a nodal point in the north of the European mainland. In this context, Britain's regional geography has been scrutinized focussing on the strategic location of the Island within the transportation networks. Secondly, The Celts -first known settled community of the British Isles- provided the opportunity to evaluate the population of the island through the phenomenon of migration in the prehistory period from the upper scale perspective of regional geography. The Celts, who were adept at processing iron, maintained their settlements in the British Isles for many years under the influence of this tool-equipment power that determined the superiority of other communities. Furthermore, Celts have been the subject of ethnic origin studies since the age of Nationalism. In the light of the findings, the Celts genetically influenced the red-haired tough-looking breed in Ireland and western Scotland with their dark, curly-haired typologies. It was concluded that most of the blond population in the British population came from Anglo-Saxon and Scandinavian ancestors. The extensive presence of the Celts in Western Europe helps us to perceive Britain's regional geography and reveals the historical phenomenon of geographical transitivity.

Keywords: Britain, Western Europe, Atlantic Europe, Celts, Ethnic Origin studies

GİRİŞ

"Modern toplumların kompleks yapıları, büyük ölçüde tarihsel gelişimin bir sonucudur. Geçmişe sırtını dönen hiçbir bölgesel coğrafya, günümüze dair manzaraya yeterli bir açıklama sağlayamaz. Güncel manzara hali hazırdaki yerleşiklerinin sosyal değerlerini yansıtmaz. Çünkü hiçbir çağdaş toplum, iskân tarihi olmayan toprakları elinde tutamaz. Bu nedenle; bugünü anlamak, geçmişin mirası hakkında biraz bilgi sahibi olmayı gerektirir"(Guelke, 1977: 6)."

İngiltere, 17. yüzyılda Kuzey Amerika ve Batı Hint Adaları'nda koloniler kurmasıyla emperyal döneme geçiş yapmaktadır.² Britanya İmparatorluğu; Kuzey Amerika, Avrupa³, Asya, Afrika kıtalarının ve Atlas, Pasifik okyanuslarının belirli bölümlerinde egemenlik sağlayarak coğrafi olarak en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Erken modern dönemden itibaren etkileri gözlenen bu "coğrafi büyüme" hareketi, çeşitli Avrupa devletlerinin (ağırlıklı olarak Batı Avrupa) okyanus ötesi dominyonlar elde etmek suretiyle farklı coğrafyalara nüfuz edişleridir (Overseas expansion⁴). Bu açıdan Britanya İmparatorluğu, Batı Avrupa ve Trans Atlantik bölgesel coğrafyalarında benzer motivasyona sahip uluslararası aktörlerden biri olarak gözlemlenmektedir.

¹ Leonard Guelke'nin, 1977 yılında *The Professional Geographer* dergisinde yayınlanan Regional geography (Bölgesel Coğrafya) başlıklı makalesinden çevrilerek aktarılmıştır.

² Britanya'dan okyanus aşırı seferler Orta Çağ kadar uzanmakta ve Atlantik geçişleri on beşinci yüzyılın sonundan itibaren gerçekleşmiş olsa da, toprak kazanımları 17. yüzyıl itibarıyla başlamıştır. Ayrıntılı bilgi için Bkz: Pagden, Anthony. "The Struggle for Legitimacy and the Image of Empire in the Atlantic to c. 1700." *The Oxford History of the British Empire* V.1 (1998): 34-55.

³ Halen Cebelitarık, Birleşik Krallık toprağıdır. Utrecht Antlaşması 1713

⁴ Deniz aşırı genişleme.

Birleşik Krallığın bu coğrafyalarda tesis ettiği teritoryal⁵ egemenlik, farklı dönemlerde çözümler yaşayarak form değiştirmiştir. Etki alanından çıkan coğrafyalar ya başka devletlerin tesirine girmiş⁶, ya bağımsız bir devlete evrilmiş⁷ yahut commonwealth⁸ ile Birleşik Krallığın korumaya çalıştığı yüksek düzeyde karşılıklı bağımlılık ilişkisi içerisinde varlığına devam etmiştir. Son üç yüzyılda Birleşik Krallık coğrafyası, teritoryal açıdan genişleme ardından daralma, idari ve ekonomik açıdan ise egemenlik sonrası “bağımlılık- karşılıklı bağımlılık” süreçlerinden geçmektedir.

Güneş batmayan imparatorluğun bölgesel açıdan çözülmesi, tarihi coğrafyanın ana çekirdeğine dikkatleri arttırmaktadır. İngiliz tarihi coğrafya ekolünün gelişiminde önemli katkılar sağlayan Sir Henry Clifford Darby, “Tarihi coğrafya” teriminin bilinen ilk kullanımı olarak Karl von Spruner’in tarih atlasını (Spruner, 1846: kitabın ismi)⁹ işaret eder. Terim, Spruner’in kullanımında; siyasi sınırlardaki değişikliklerin yanı sıra devlet ve eyaletlerin değişen alanlarını ifade etmektedir (Darby, 1983: 421). Bu makalede ise tarihi coğrafya ifadesiyle, siyasi sınırları refere etmekten ziyade bölgesel coğrafya terimine yakınsamaya çalışılmaktadır.

Bu amaçla; çalışmanın zamansal sınırı, siyasal açıdan görece yalın görüntüdeki ilkçağ dönemidir. Yöntem olarak; ilk başlıkta ‘Britanya Adaları’nın Tarihi Coğrafyası’, Atlantik ve Batı Avrupa bölgesel coğrafyaları içinde konumlandırılarak işlenmiştir. İkinci başlıkta ‘Britanya Adaları’nın İlk Halkları’ konusu, ilkçağ kaynakları ve arkeoloji literatürünün bulguları ile anlatılmaktadır. Ayrıca, etnik köken araştırmalarında saha uygulamalarının 19. yüzyıldan günümüze gelişimi ele alınmıştır. Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise çıktılar yorumlanarak, öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

1. “BRİTANYA ADALARI” TARİHİ COĞRAFYASI

Coğrafyanın sağladığı imkânlar ve olanaklar kadar, ulaşılabilirliği ve yaşanabilirliği konuları da tarih boyunca nüfuslanmanın başat kriterleri olagelmıştır. (Antartika, yüzyıllarca bu kriterlere uygun olmadığı için dünyanın en az nüfuslanan alanlarından.) Tarihin büyük bölümünde Britanya Adaları’nın Avrupa kıtasıyla olan coğrafi birlikteliği, insan ve hayvan göçlerine imkan verse de Buz Devri iklim koşulları bu bölgede uzun süreli yerleşimi zorlaştırmıştır. Yine de Ada’da insan varlığına dair antropolojik çalışmalar çok eski tarihlere işaret etmektedir. De Groot; Britanya’daki en eski insan kalıntılarının “850.000 ile 1 milyon yıl öncesine kadar tarihlendiğini” (De Groot, 2017: 1-13) aktarırken, bu geniş zaman dilimini; İlk kaşifler (1 milyon- 475.000 yıl önce), Koloniciler (475.000- 40.000 yıl önce) ve Kurucu İnsanlar (40.000-10.000 yıl önce) olarak

⁵ Mülki, idari bölgeye ait, ülkesel.

⁶ Hong Kong’un Çin Halk Cumhuriyeti egemenliğine devredilişi. 1 Temmuz 1997

⁷ Amerika Birleşik Devletleri’nin kurulması. Paris Antlaşması 1783

⁸ 2022 itibarıyla Afrika, Asya, Amerika, Avrupa ve Pasifik’ten 54 bağımsız devlet Commonwealth üyesidir. <https://thecommonwealth.org/our-member-countries> 03.01.2022

⁹ Atlas’ın orijinal ismi: Historisch-geographischer Hand-Atlas zur Geschichte der Staaten Europa's vom Anfang des Mittelalters bis auf die neueste Zeit: Drei und Siebzig colorirte Karten.

Çevirisi: Orta Çağ’ın başlangıcından günümüze Avrupa devletlerinin tarihine dair tarihsel-coğrafi el atlası: yetmiş üç renkli harita.

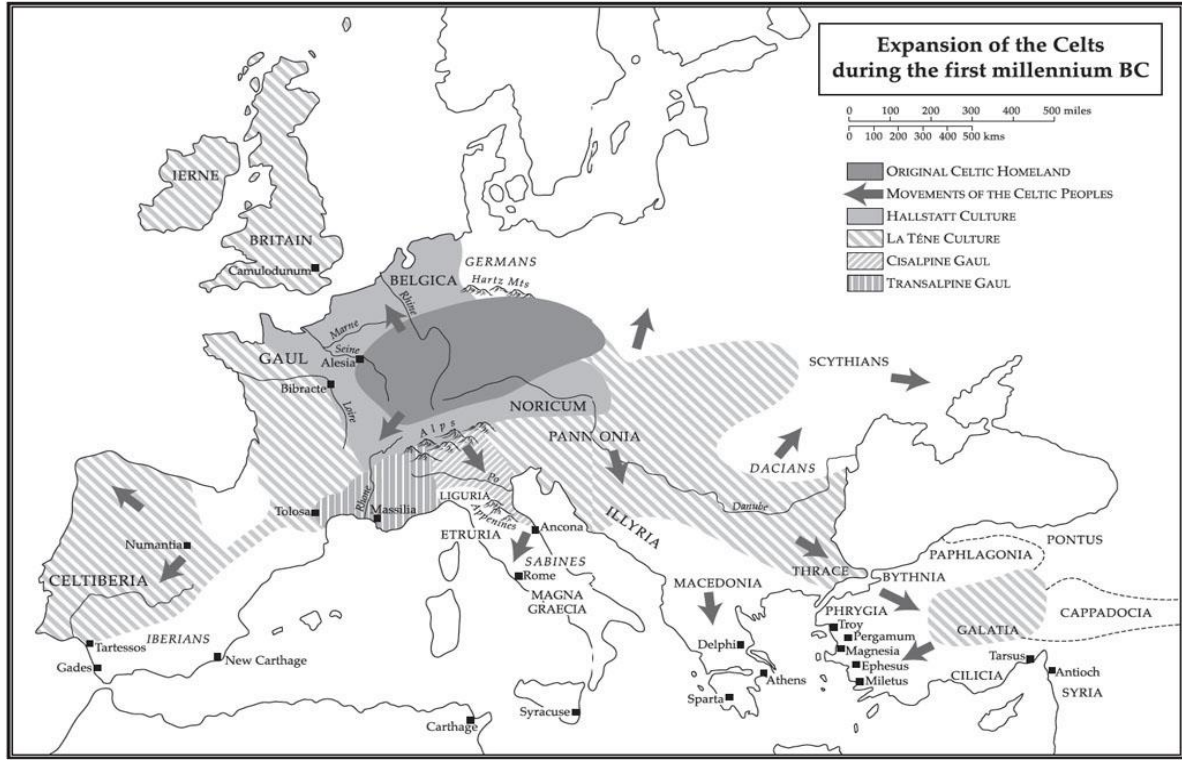
tasnif etmektedir. Britanya prehistoryasını altı ana başlıkta inceleyen Timothy Darvill ise Roma Britanyası'na kadar olan zaman dilimini aşağıdaki gibi bölümlenmektedir:

- “Avcı toplayıcılardan MÖ. 3500’e,
- Erken dönem Tarımcıları MÖ. 3500-2500,
- İlk Şeflikler (Klan örgütleri) MÖ. 2500-1500,
- Tarım Toplumu MÖ. 1500-600,
- Kabile ve Şeflik düzeni MÖ. 600-100,
- Politik Toplum MÖ. 100- MS. 50 (Darvill, 1997:6).”

Tarih öncesi dönem Britanyası'na ilişkin 1800'lerden günümüze uzanan geniş bir literatür mevcuttur. Bilim dalları arasındaki mesafe 20. yüzyılın önemli bir bölümünde “uzmanlaşma” adı altında açılmış olsa dahi; 19. yüzyıl kaynaklarında disiplinler arası iş birliği gözlemlenebilmektedir. Ada'nın fiziki yapısı konusunda coğrafya ve jeoloji bilim dallarında yapılan bazı çalışmalar; arkeoloji, biyoloji ve antropoloji gibi bilimlerin bulgu ve tespitleriyle desteklenmiştir. Örneğin; İskoç Jeolog Andrew Crombie Ramsay; 5. basımı 1878 tarihli olan “Büyük Britanya'nın Fiziki Jeolojisi ve Coğrafyası” (The Physical Geology and Geography of Great Britain) adlı eserin XXXIV. bölümünde (Ramsay, 1878: 579-589) münhasır olarak “Ülke'nin jeolojisiyle Britanya'daki farklı ırklar arasındaki ilişki”yi ele almıştır. Söz konusu bölümde dönemin önemli biyologlarından Prof. Huxley'i referans göstererek Roma öncesi ada halklarına dair şunları aktarır:

“...On sekiz yüz yıl önce Britanya nüfusu iki farklı tipolojide ten rengi -biri açık ve diğeri koyu renkli taşıyan insanlardan oluşuyordu. Koyu tenliler Akuitanyalı (Aquitani) ve İberikleri andırıyor; açık tenli olanlar ise Belçika Galyahlarına benziyordu (Ramsay, 1873: 167).”

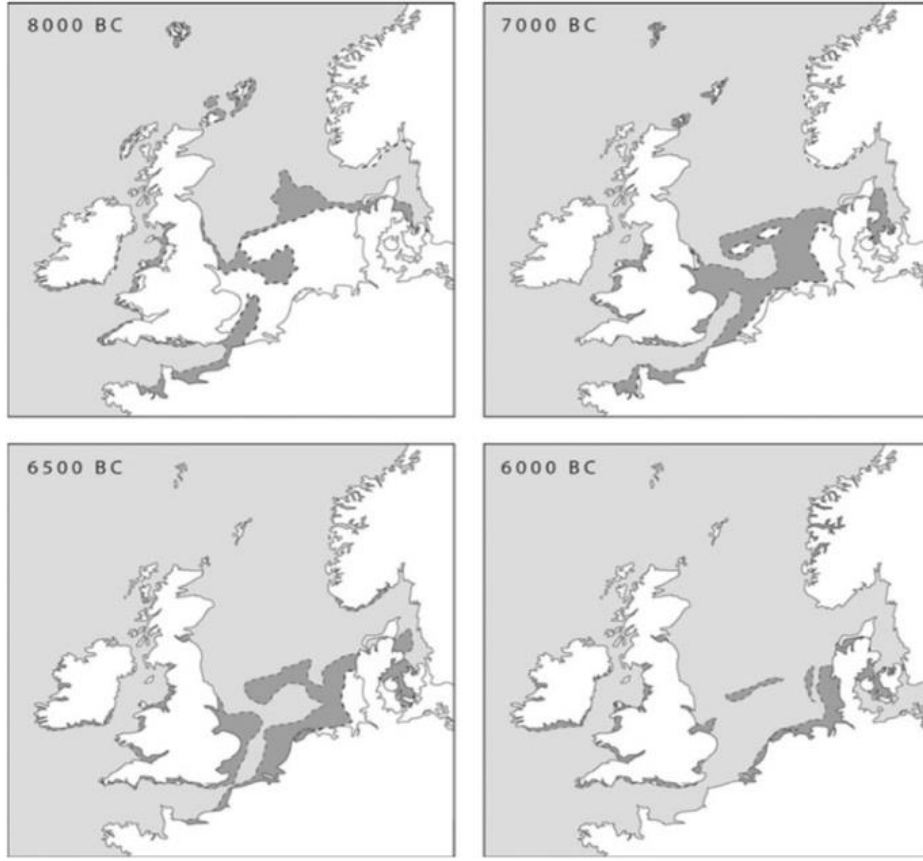
Akuitanyalı olarak adlandırılan kavim günümüz Fransa'sının güneyinde, Atlantik Okyanusu ve Pireneler arasındaki bölgeye verilen isimle anılan bir Hint-Avrupa topluluğuydu. Tacitus'un Britanya nüfusuna dair gözlemlerinde değindiği tipolojilerde de benzer bir gözlem söz konusudur. Barry Cunliffe ise, Tacitus'un Britanyalılara dair yapmış olduğu fiziksel tasvirlerini “*Tacitus, Britanyalı (British) popülasyonundaki fiziksel farklılıkları belirttiğinde, kızıl saçlı, uzun bacaklı Kaledonyalıların Alman kökenli olduğunu, Güney Galler'deki Silures'in esmer yüzlerinin ve kıvrıkcık saçlarının İspanya'da uzak bir akrabayı gösterdiğini iddia etti (Cunliffe, 2013: 77).*” şeklinde alıntılanmaktadır. Dolayısıyla, klasik eserlerdeki tasvirlerin bir anlamda, o dönem Avrupa için bilinen dünyadaki ırklar üzerinden bir anlatım ve tanımlama ortaya koymaları olağandır.

Harita 1. Kelt Yayılması M.Ö.1.yüzyıl¹⁰

İngiliz coğrafyacı Horace Bolingbroke Woodward, Büyük Britanya'yı "Ana Kara'nın (Avrupa Kıtası) dışında jeolojik yapıyla derin benzerlikler taşıyan bir parçası" şeklinde tanımlamaktadır. (Woodward, 1907: 1) Avrupa'nın bir uzantısı halindeyken günümüzde "İngiliz Kanalı" olarak adlandırılan Kuzey Denizi'nin güney batısındaki kara irtibatının sular altında kalması yaklaşık olarak M.Ö 6500'lere tarihlenmektedir. Kanalin iki yakasındaki falezlerin benzer kireç formasyonları, Kuzey Batı Avrupa'dan kopuşa dair benzer bir karakteristik sergilemektedir: Ayrılma karakteristiklerinin en net gözlemlendiği yerler, Dover'in Beyaz Uçurumları ve Etretat Falezleri'dir (White Cliffs of Dover- Falaise d'Etretat). Buralardaki kireç formasyonunun sağladığı beyaz görünüm, adaya verilen isimlerden biri olan Albion'a ilham kaynağı olmuştur.

¹⁰ Peter Berresford Ellis. "A Brief History of the Celts". Apple Books, 2003, s.15.

Harita 2. Britanya'nın Kıta'dan ayrılmasındaki aşamalar¹¹

Britanya Adaları, yüzyıllar boyunca Atlantik Okyanusu ve Kuzey Denizi rotalarının önemli bir aksı ve kuzey istasyonu olagelmıştır. Britanya'nın, Portekiz'den Atlantik Okyanusu kıyı şeridi boyunca kuzey istikametinde gerçekleşen seferlerin kuzeydeki düğüm noktası olması, Avrupa kıtasının Atlantik kıyı şeridi ve hinterlandlarıyla tarihsel irtibatını sağlamıştır. Bunun yanı sıra Fransa boyunca devam eden kara rotaları da İngiliz Kanalı marifetiyle Ada'ya Güney Down kıyılarından ulaşmaktadır. Kuzey Avrupa düzlüklerinden -örneğin, Hollanda (Les Pays Bass- Alçak Topraklar)- Britanya Adaları'na kadar erişim sağlayan bir diğer ulaşım ağı ise Kuzey Denizi'ni aşarak Ada'nın güneydoğusunda yer alan Kent ve Doğu Anglia kıyılarına uzanmaktadır. Bu ulaşım yolları da Doğu ve Orta Avrupa'yla olan irtibatı sağlamaktadır. Söz konusu coğrafi konumlanmanın tarihsel önemine ilişkin Gordon Childe'nin tespiti dikkat çekicidir: *"Güneyden başlayan tüm yollar Britanya'da düğümlenir* (Childe, 1958: 322)." Buradan da anlaşılacağı üzere, Akdeniz Avrupası'yla Kuzey denizi arasındaki ulaşım ağları yüzyıllara yaygın tarihi olan deniz rotaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Atlantik Avrupası terimiyle ifade edilmeye çalışılan coğrafyanın sınırlarına dair farklı yaklaşımlar olsa dahi, Britanya Adaları tüm bu telakkilerin ortak kabul kümesi içerisinde yer almaktadır. Bu coğrafi algılardan en geniş; kıtanın kuzey ve batı hudutlarından Kuzey Denizi ve

¹¹ Richard Bradley, *Cambridge World Archaeology The Prehistory of Britain and Ireland*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007, s.11.

Baltık ülkelerine, bir diğer ifadeyle İskandinavya'dan İber Yarımadası'na kadar uzanan en geniş coğrafi formasyonu ortaya koymaktadır. Okyanus ötesine geçilen sömürgecilik çağında ise bu haritaları değerlendirmek çok daha zorlaşmaktadır. Özellikle 'Batı Avrupa'nın kurumsal, politik, felsefi, hukuki, sosyal, askeri ve pek çok alanda tesiriyle oluşan Amerika Birleşik Devletleri'ni, bu Atlantik Avrupası haritasının ne kadar uzağında ya da ne kadar içinde tanımlayabiliriz?' sorusu muhakkak ki değerlidir. Lakin, Roma öncesi Britanya'nın tarihi coğrafyası hakkında Arkeoloji literatürünün dar yorumunu dikkate almak yararlı olacaktır. Bu tanıma göre; *"Atlantik Avrupası, Cebelitarık Boğazı ile Shetland Adaları arasındaki kıyı bölgesidir. Portekiz'in batısını, kuzey ve batı İspanya'yı hem Fransa hem de İngiltere'nin batı kısımlarını ve tüm İrlanda'yı içerir."* (Bradley, 1997: 17) Kabaca 15. yüzyıla kadar Atlantik Avrupası bu görünümünü koruyacaktır. Tarih öncesi devirler bağlamında Britanya'nın nüfuslanmasında bu görece dar coğrafyayla olan irtibatını dikkate almak tutarlı bir yaklaşım olarak kabul edilebilir. Bu çalışmalar Britanya Adaları'nın, Atlantik Avrupası içinde konumlandırılmasının tarihselliğini de açıkça ortaya koymaktadır. Prehistorya döneminde bile Dünya'nın bu bölümünün, yolların ulaştığı ve kesiştiği menzillerden biri oluşu vakiadır. Ada'ya deniz yoluyla ulaşımın tarihselliğinin tespiti noktasında yine Gordon Childe'nin **"Megalitik Deniz Yolu"** olarak adlandırdığı ve ismini dönemin büyük taş yapılarından alan arkeolojik rota da daha geniş bir coğrafyadaki konumlanmaya ilişkin açıklamalar sunmaktadır. Megalitik Deniz Yolu; birebir aynılık göstermese dahi, benzer tipolojilere sahip anıt, mezar formasyonlarından ileri gelir ve Atlantik Avrupası'nı birbirine bağlayan deniz yollarını ifade eder. *"Bu tipolojiye dair örnekleri Doğu Akdeniz'den Atlantik kıyılarına kadar geniş bir coğrafyada tetkik etmek mümkündür."* (Childe, 1958: 213) ifadesiyle Childe, Akdeniz havzasındaki kültürlerle Atlantik Avrupası'nın tarih öncesindeki benzerliklerini ortaya koymaktadır. Muhakkak ki bu da etkileşime ve geçişkenliğe işaret etmektedir. Avrupa'ya dair bölgesel yaklaşımlar, bir bütün olarak Avrupa'nın siyasal süreçlerini parçalardan bütüne etkileşim temasıyla algılamamıza yardımcı olmaktadır. Akdeniz Havzasını Atlantik Avrupası'na bağlayan deniz rotaları ve liman şehirleri, ticari bağlar kurduğu gibi; insanların, fikirlerin, kültürlerin ve kurumsal yapıların transferine de imkan sağlamaktadır. Bu yaklaşımla Toynbee; Doğu Akdeniz'deki Antik Yunan, Antik Mısır, Babil ve Roma'yı, Britanya İmparatorluğu'nun fikir köklerinde göstermektedir (Toynbee, 1972: 40). Bu açıdan, Childe'nin Megalitik Deniz Yolu olarak adlandırdığı ulaşım aksını, Toynbee'nin savının açıklayıcılarından biri olarak görmemiz mümkündür.

2. BRİTANYA'NIN İLK HALKLARI

Britanya Adaları'nın halklarına ilişkin yapılan çalışmalarda yazılı kanıtların olmadığı döneme ilişkin ilk topluluk olarak Keltler karşımıza çıkmaktadır. Orta Çağ'daki Briton halkının kültürlerini Roma ve Kelt mirasının bir karışımından türettikleri uzun zamandır bilinmektedir (Kaminski-Jones, 2020: 52). Keltlere ait o döneme ilişkin yazılı kayıtlar olmaması (ya da henüz bulunamaması) nedeniyle Kelt tarihi; daha çok onlarla karşılaşan toplumların kaydettikleri bilgiler, yer isimleri ve arkeolojik bulgular ışığında şekillenmektedir. Kabaca MS. ilk binyılda Romalılar ve sonrasında Germanik kavimlerin idaresi altında yaşayacak olan Britanya, bu süreç öncesinde Avrupa'nın büyük bir bölümüne yayıldığı düşünülen Keltlerin yerleşip nüfuz ettikleri bir coğrafyadır. Kelt tarihi bu yönüyle Britanya ile birlikte tüm Avrupa prehistoryası açısından önemli bir açıklayıcı olarak kabul edilmektedir. İlk olarak Yunan ve Roma yazınında bahsedilen

Alplerin kuzeyindeki bu insanlar, ortak fiziksel özelliklerinin yanı sıra ortak bir dile sahiplerdir. Temas eden “ötekiler” (Antik Yunan ve Roma) gözünden ise bu komşu topluluk;

- ∩ geniş bir alana yayılmış,
- ∩ birlik duygusu taşıyan,
- ∩ siyasi ve askeri bir organizasyona sahip,
- ∩ tanımlanmış sınırları olan bir ülkenin merak ve korku uyandıran, yerleşikleriydi.

Materyal kültürü açısından demir işleme konusunda mahir bir kavim olan Keltler, savaşlarda kendilerine avantaj sağlamakla beraber demirden yaptıkları araç ve gereçlerle ormanlık sahaları açarak tarım alanlarına dönüştürebilmiştir. Thomas Wright 19. Yüzyıl'da, Keltlerin zamanın bir noktasında ilk gelenler olduklarını ve görünüşe göre Akdeniz'e kıyısı olan yerlerden geçerek tüm Batı Avrupa'ya yayıldıklarını söylemekteydi (Wright, 1885: 23). David Rankin ise; Kelt dili konuşan insanların İngiltere'ye ne zaman geldiğini belirlemenin zorluğuna dikkat çekmektedir. Massilia'lı Pytheas'ın (MÖ 4. yy), ülkeye Keltlerin bir adı olan 'Brettanike' adını vermesinden yola çıkarak, yerleşikliği M.Ö 4.yy'dan geriye götürmektedir. Rankin, La Tène¹² eserlerinin görülme sıklığını da değerlendirmek suretiyle, Kelt halkının en azından MÖ 3. yüzyılda İngiltere'deki varlıklarından emin olunabileceği sonucuna ulaşmaktadır. (Rankin, 2002: 12-13)

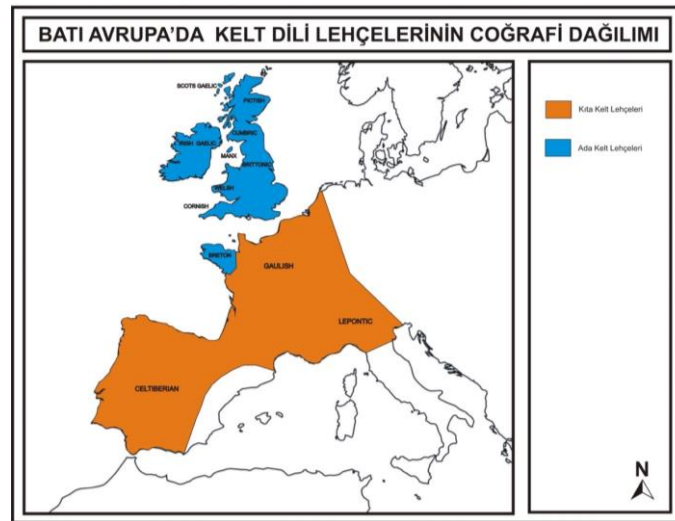
Kelt çalışmalarına önemli katkılar sağlayan bilim insanı Nora Chadwick; Kelt Tarihi çalışmaları açısından kilometre taşı niteliğindeki eserinde kavmin ortaya çıkışını açıklarken Avrupa tarihi kronolojisine dair önemli bir tasnif ortaya koymaktadır. Chadwick'e göre “MÖ. 6000 yılından MS.2000'e uzanan tüm süreçte Avrupa'nın gelişimini, oldukça geniş bir bakış açısıyla üç devir halinde çözümleyebiliriz: İlk olarak MÖ. 6000- MÖ. 1200; ikincisi MÖ. 1200-MS. 400; üçüncüsü ise MS. 400'den günümüze kadar uzanan bir süreçtir. Bahse konu olan ilk devir, Avrupa'da gıda üretim stratejilerine geçilmesi ve Minos- Miken (Minoan-Mycenaean) arkeolojik adlarıyla bilinen ilk kompleks toplumun (veya medeniyetin) Ege'de ortaya çıkmasıyla başlamıştır. İlk dönemin bir dizi kargaşa içinde çöküşü ve M.Ö. 12. yüzyılda halk ayaklanmalarının meydana gelmesinin arasından ikinci evreye geçilmiştir. Bu yeni dönem, periferesine (çevresine) yalnızca Avrupa'nın değil aynı zamanda Kuzey Afrika ve Yakın Doğu'nun büyük bölümünün de dahil olması, hızla gelişmeye odaklı Akdeniz'in Greko-Romen dünyasını¹³ meydana getirmiştir. Bu sistem de kitleli halk ayaklanmalarının etkisiyle MS. 5. yüzyılda çökmüştür. Ardından gelişen üçüncü dönem, Atlantik Avrupası'nın denizci devletleri (Portekiz, İspanya, Fransa, İngiltere ve Hollanda) üzerine odaklanmaktadır. On beşinci yüzyıldan itibaren okyanus seyahati teknolojisi geliştirildikten sonra akla yatkın gerekçelerle ilk gerçek dünya sistemi olarak kabul edilen evrenin meydana gelmesini ifade etmektedir.” (Chadwick, 1991: 18)

¹² İsviçre'deki La Tène bölgesinden adını almıştır. İsviçre Alplerinde doğan Ren nehrinin güney kısmının batısında kalan yoğun arkeolojik buluntu sahalarından biridir. Yaygın kullanımında hem Keltlerle hem de Keltçe konuşan halklarla özdeşleşmiş bir "Kültür Grubu"nu ve "Kelt Sanatı"nı ifade eder.

Ayrıntılı bilgi için bkz: BAUER, Susan Wise. Antik Dünya Tarihi, *Çev. M. Moralı*. Alfa Tarih, İstanbul, 2013, s. 498, 505, 506.

¹³ Chadwick; Greko-Romen uygarlığını, bir Avrupa Dünya Sistemi olarak tanımlamaktadır. Bu sistemin yenilikçi çekirdeği olarak Ege'yi işaret eden yazar, Minos- Miken (Minoan-Mycenaean) toplumunun dönüştürücü rolüne dikkat çekmektedir.

Chadwick'in yapmış olduğu bu kronolojik değerlendirme içerisinde Kelt tarihinin başlangıcı, ikinci evreye denk gelmektedir. Demir Çağı'na işaret eden bu dönemde Keltler; arkeolojik keşifler ışığında Urnfield (MÖ. 14. yüzyıl), Hallstat (MÖ. 7. yüzyıl) ve La Tène (MÖ. 5. yüzyıl) kültürleriyle ilişkilendirilmektedir. Keltlere dair tamamen mutabık kalınan bir tarihi coğrafya olmamasının sebebi; Avrupa genelinde geç bronz çağı ve demir çağı dönemlerinde benzer dil yapısı, malzeme kültürü ve sosyal gelişmişliğe rağmen bu kanıtlara ilişkin bazı sorulara cevap vermenin zorluğudur. Kelt uzmanı Ian Armit bu konuda iki önemli sorunsalı dile getirmektedir: Birincisi; *"Kelt dillerini konuşanlar, Kelt sanatı diye adlandırdığımız şeyi üretenler olmayabilirler."* (Armit, 2005: 10) İkincisi ise; *"Bu insanların hiçbiri kendilerini Kelt olarak değerlendirmede ve ortak bir kimlik ya da kültürün üyesi olmadılar (Armit, 2005: 11)."* ifadesini yanlışlayacak veriye sahip olunmamasından ileri gelmektedir. Temelde bu iki sorunun kökeni, tarih öncesi döneme ilişkin Keltlerin kendilerini yazıyla ifade etmemiş olmalarıdır, ya da şimdiye kadar böyle bir keşfin gerçekleşmemesidir. Kelt diline ilişkin bilinen ilk yazılı alfabe olan Ogham'ın, MS. 4-6. yüzyıllara denk gelen yazıtlarla tarihleniyor olması bu bağlamda dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husustur. Bu sorular her ne kadar yayıldıkları coğrafyanın belirlenişindeki zorlukları ortaya koyuyor olsa da; ortak bir dil ailesi oluşturan varlıkları, Keltlerin Avrupa prehistoryası için önemli bir figür oluşu gerçeğini değiştirmemektedir. Keltçe Hint-Avrupa dil ailesinin bir üyesi olup, Linguistik açıdan Q-Celtic ve P-Celtic olarak adlandırılan iki temel formda karşımıza çıkan bu dil ailesi Irish, Scots Gaelic, Manx, Welsh, Cornish, Breton, Gaulish, Brittonic, Lepontic, Cumbric, Pictish ve Celtiberian dillerinden oluşmaktadır. Bu dillerin altısı modern döneme ulaşmıştır. Bunlardan Irish, Scots Gaelic, Welsh ve Breton yaşayan topluluk dilleri olma özelliği gösterirken; Manx ve Cornish dilleri 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılda bu vasıflarını kaybetmişlerdir.¹⁴

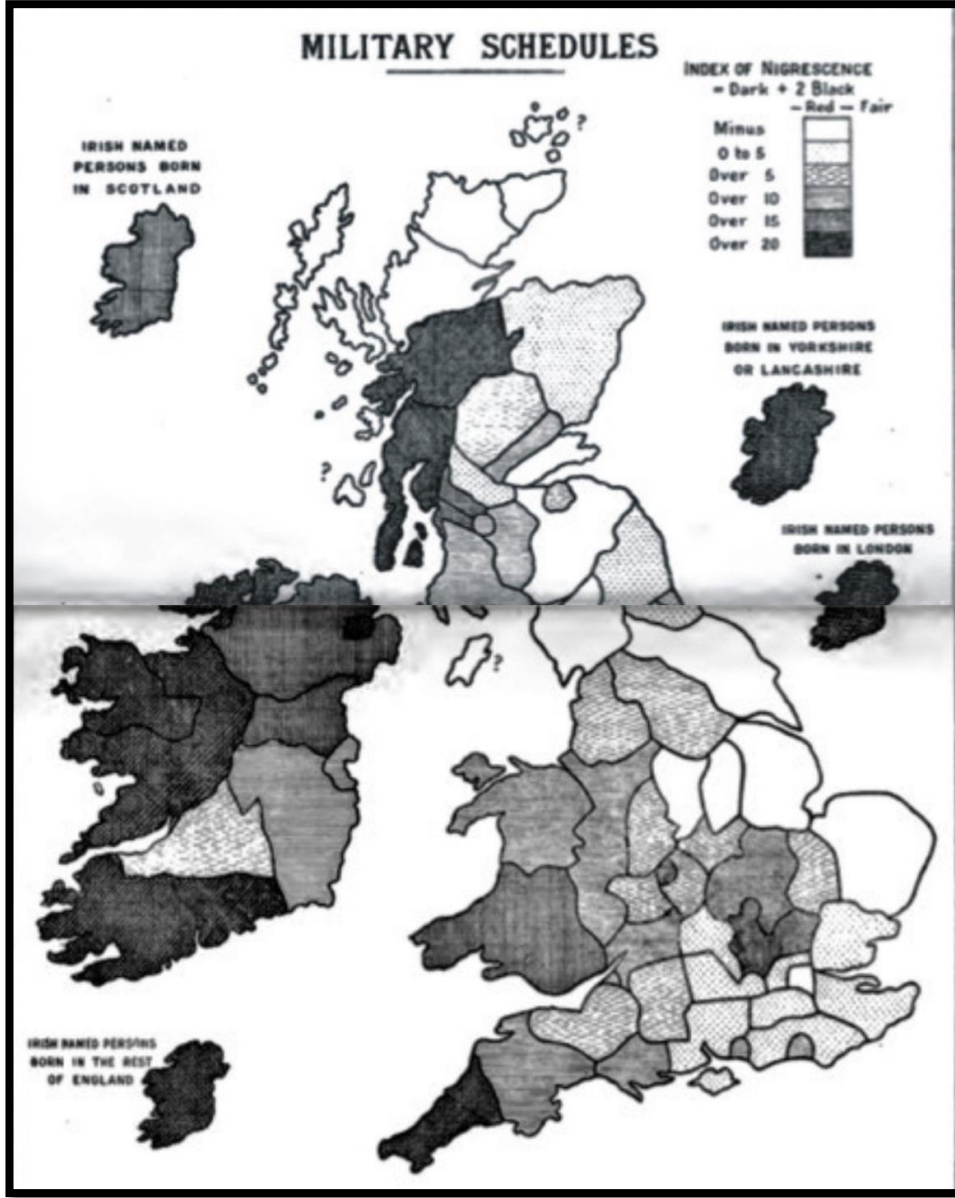
Harita 3. Batı Avrupa'da Kelt Dili Lehçelerinin Coğrafi Dağılımı (Özgün Harita)¹⁵

¹⁴Manx dilinin 3-4 jenerasyonda kayboluşu için bkz: Macaulay Donald, The Celtic Languages, Cambridge University Press,1992, s.101. Cornish dilini ana dili olarak kullandığı bilinen son kişi Dolly Pentreath'ın ölümü Aralık 1777. bkz: Macaulay Donald, The Celtic Languages, s. 346.

¹⁵ Donald Macaulay'in Kıta Keltçesi ve Ada Keltçesi ayrımı doğrultusunda verdiği bilgiler, hazırladığım haritada gösterilmiştir. a.g.e. s.3.

Kelt dili hakkındaki bu bilgilerin ardından, etnik köken çalışmaları kapsamında Kelt atalar konusunun ne şekilde işlendiğini birkaç örnekle irdelemek faydalı olacaktır. 1885 tarihli John Beddoe'nun *Britanya Irkları* adlı kitabında, Britanya'nın yaşadığı göçler dönemler halinde ele alınmaktadır. Eserde; Tarih öncesi dönem ırkları ile Claudius ve Caesar öncesi Britanya, farklı bölümler halinde tetkik edilmiştir. Beddoe, ten rengi, kafatası ölçüleri, saç ve göz rengi gibi birçok parametreyle ilişkilendirilmiş tablolar oluşturmuş ve elde ettiği fenotiplerle (genetik ve çevresel etkenlerin fiziksel görünüme yansımaları) kökenlere dair bazı bulgulara ulaşmaya çalışmıştır. Göz ve saç renklerine dair yaptığı sınıflandırmayı daha güvenilir bulan Beddoe, Britanya popülasyonu içindeki sarışın nüfusun büyük bölümünün Anglo-Sakson ve İskandinav atalardan geldiğini belirtir. İrlanda ve Batı İskoçya'daki kıvılcı saçlı sert görümlü ırkın ise esmer Kelt tipinin iklim nedeniyle dönüşüme uğrayarak ortaya çıktığı yönünde sonuçlara ulaşmıştır. (Beddoe, 1885: 269) "*Ogur ve Turan kabilelerinin (Ugrian and Turanian tribes) varlıkları henüz çözülememiş bir gizem olarak devam etmektedir.* (Beddoe, 1885: 270)" ifadesi de sonuç bölümündeki tespitleri arasında yer almaktadır. Bu çalışmadan yaklaşık 70 yıl sonra İngiliz hematolog ve aynı zamanda bir jeolog olan Arthur Mourant, İkinci Dünya Savaşı sonrasında neredeyse yarım milyon insanın kan grupları üzerine yapılmış çalışmalarının omurgasını oluşturduğu "İnsan Kan Gruplarının Yayılımı" (The Distribution of Human Blood Groups- 1954) isimli kitabını yayınladı. Göç hareketleri ve kronolojik gelişimi açıklamak için Mourant'ın kullanmadığı bulguları daha sonra Barry Cunliffe bu çerçevede değerlendirmiştir. Cunliffe yaptığı değerlendirmede, 0 (sıfır) kan grubuna ilişkin sonuçlarda nüfusa oran için alt sınır olarak %70 alındığında sonuçların Atlantik bölgesini görünür kıldığını dile getirmektedir. Harita.5'te görüleceği üzere, yazarın Atlantik bölgesi olarak ifade ettiği kısım Avrupa Ankarasının Kuzey Batısından Orta İngiltere'ye uzanan bir hattı belirtmektedir. Zaten bu hat, Britanya Adaları'na Avrupa'dan geçişin önemli güzergahlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle; Kelt atalar bahsinden daha çok bölgesel coğrafyayı refere etmektedir. Bu çalışmaları bir ileri noktaya taşıyan bir diğer isim genetik uzmanı Stephen Oppenheimer ise; son buzul çağından sonra yaşanan göçleri genetik veriler ışığında irdelemeye çalışmıştır. Oppenheimer'ın çalışmasından aldığımız Harita 6., Britanya'ya Neolitik dönemde erkek gen akışı konusundaki verileri görselleştirmektedir. İber Yarımadası'nın Atlantik kıyısında Lizbon, Kuzey Denizi Almanya kıyılarında Hamburg-Bremen, İskandinavya'nın Skagerrak Boğazı dolaylarından çıkarttığı oklarla Britanya'nın muhtelif bölgelerine yapılan göçlere haritada yer verilmiştir. Oppenheimer'ın yaklaşımı göç olgusu ve coğrafi geçişkenlik açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Üç çalışma, kabaca yaklaşık yarım yüzyıl arayla yapılmıştır. Dönemlerinin bilimsel yöntem ve imkanları farklılaşsa da, çalışmalar sonuçları itibarıyla benzeşmektedir. Bahse konu olan köken çalışmaları, yaşamın doğal seyriyle uyumlu olarak Batı Avrupa coğrafyasının tarihsel akrabalık ilişkisi konusunda ortak bir çıkarım yapmaya imkân sağlamaktadır.

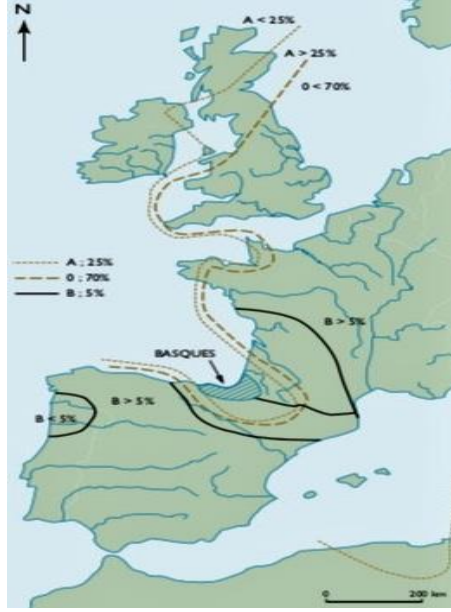
Bu üç çalışmaya ilişkin haritalar:

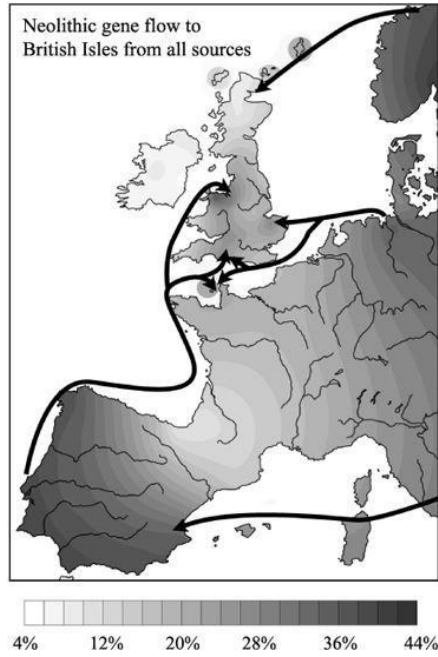
Harita 4. Koyulaşma İndeksi (Index of Nigresence)¹⁶

¹⁶ John Beddoe'nun Saç renk tiplerini harflerle gruplandırıp, $Index = D + 2N - R - F$ formülasyonu ile ulaştığı sonuçları haritalandırmıştır. Kitapta buna benzer farklı parametrelerle ürettiği haritalar da bulunmaktadır.

John Beddoe, *The Races of Britain*, s.192-193.

Harita 5. Kıta Avrupası ve Atlantik bölgesi ayrımını gösteren Seçili Kan grubu varyasyonları¹⁷

Harita 6. Oppenheimer'ın çalışmasında farklı gen tiplerinin dağılımına ilişkin harita şeklindeki gösterimlerinden biri: "Britanya Adalarına ne kadar Neolitik erkek gen akışı vardı?"¹⁸

Yukarıda bahsedilen köken araştırmaları, 19. yüzyılda; ten rengi, kafatası ölçüleri, saç ve göz rengi gibi parametreleri değerlendirerek başlamış, 20. yüzyıl'ın ortalarında kan grubu ve 21.

¹⁷ Barry Cunliffe, *Britain Begins*, s.85.

¹⁸ Stephen Oppenheimer, "The Origins of the British: The New Prehistory of Britain". Apple Books, s. 287.

yüzyıl'da genetik biliminin dahliyle devam etmiştir. Köken çalışmaları, Dünya'nın farklı coğrafyalarında bilimsel gelişmeye duyarlı kronolojilerle metotları güncellenen bir çalışma sahası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarz çalışmalar özellikle Fransız İhtilali sonrası milliyetçilikler çağının bilim vasıtasıyla ideolojik argüman arayışına da örnek teşkil etme potansiyeli taşımaktadır. Köken araştırmaları, atalara ilişkin salt bilimsel merak güdüsüyle insanlığın ortak tarihi açısından çeşitli sorulara cevap verebildiği gibi, ırkçı anlayışın argümanlarına da dönüşebilmektedir. Kafatası, saç, ten, göz gibi görünür fiziki farklar üzerinden yapılan çalışmaların uygulama şeklinin fiili bir ırkçı tutum olabileceği gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Aynı şekilde 19. yüzyıl'da yapılan bu çalışmaları da salt ırkçılık olarak algılamak, retrospektif bir yanlılgı olabilecektir. Genetik çalışmaların geldiği nokta, arkeolojik bulgulardan da alınan DNA örnekleriyle geçmiş ve bugün arasında genetik izlerle korelasyonlar kurma imkânı tanımaktadır. Bu açıdan genetik bilimi, köken çalışmalarının insanlığa yakışır biçimde bilimsel ilerleme kaydetmesine katkı sunmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, İngiltere, İskoçya, İrlanda ya da bir dönem bütün adayı kapsayan adıyla Birleşik Krallık tarihlerinin bölgesel coğrafyadan bağımsız anlaşılamayacağı düşüncesini merkeze almaktadır. Leonardo Da Vinci'nin yalınlığı nihai bir kapsama hali olarak tanımlayışından yola çıkarak antik dönemin görece yalın çerçevesiyle Britanya Adaları'nın tarihi coğrafyası irdelenmeye çalışılmıştır. Prehistorya, insan ve fikir hareketliğinin görece en yavaş kabul edilebileceği dönem olduğu için tarihi coğrafyanın ana karakteristiğini algılama noktasında bir laboratuvar hüviyetindedir. Ülkeler ve sınırların belirginleşmemiş olduğu bu zaman dilimi, bir üst coğrafi ölçeği anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Prehistorya döneminde Batı Avrupa coğrafyasında Kelt topluluklarının yaygın yerleşimi, ilerleyen yüzyıllarda bu coğrafyanın kendi içinde yaşayacağı yüksek etkileşim potansiyelini vurgulamak açısından değerlidir. Örneğin, Coğrafi Keşifler ilk olarak Portekiz ve İspanya eliyle başlamış olsa da Batı Avrupa'nın diğer bileşenleri olarak sayabileceğimiz Fransa ve İngiltere bu rekabete girme konusunda kayıtsız kalmamıştır. Roma Katolikliği'nin hamisi olma yarışı ve Reformasyon Çağı'yla birlikte mezhep gerilimleri, bölgesel rekabet dinamiği olmuştur. Anglikan Reformu, İngiliz Parlamenter Devrimi, Fransız Devrimi ve hatta Sanayi Devrimi yekpare Batı Avrupa coğrafyasının kendi içindeki etkileşim süreçleriyle yakından ilintilidir.

Britanya'nın ilk yerleşik halkı olan Keltler, Anadolu'dan Batı Avrupa'ya kadar geniş bir coğrafyada izler bırakmışlardır. "Britanya'nın İlk Halkları" başlığında değindiğimiz çalışmalar; Kelt atalar hususunu, İskoç ve İrlandalıların İngiliz ırkından farklılıkları hususunda bir açıklayıcı olarak kullanılmaktadırlar. Kimlik meselesi, milliyetçilikler çağıyla birlikte siyasal alanda etkisini giderek artırmıştır. Kimlik belirlenimlerinde, atalara ilişkin referans arayışı tarihselci¹⁹ (historist) bir yaklaşımdır. Tarihselci bir okuma, atalara dair bu referansların kitlelerin ortak

¹⁹ Karl Popper'a göre; "Tarihsicilik sosyal bilimlerde, tarihsel öngörünün başlıca amaç olduğunu, bu amaca tarihin evriminin altında yatan 'ritimler' ya da 'modeller' ile 'yasalar' ya da 'trendler'i keşfederek ulaşılabileceğini varsayan" bir yaklaşımdır.

Bkz: Popper, K. R. *The poverty of historicism*, Boston, The Beacon Press, USA, 1957, s.4

bilinç kodlarına tesir ettiğini dile getirebilir. Bu bağlamda, çalışmamızda Kelt atalardan geldiği için ortak bir Batı Avrupa ruhunun varlığı kastedilmemektedir. Zira Avrupa anakarasından Britanya Adaları'na nüfus hareketleri tarihin farklı dönemlerinde de gözlemlenmektedir. Tarihsel süreç içinde Ada coğrafyası, özellikle Roma İmparatorluğu'nun yıkılması sonrasında yaşanan Kavimler Göçü ve M.S 1000 dolaylarındaki Norman istilası gibi kitlesel göç hareketlerinden etkilenmiştir. Roma'nın yıkılışı sonrası kitlesel karakterdeki Germetik ve İskandinav göçlerin yanı sıra MS. 1000 dolaylarındaki Norman istilası Manş Denizi'nin iki yakasında yine yüzyıllara yaygın bir tarihi örüntüye zemin oluşturmaktadır. Ayrıca sömürgecilikler çağı ve köle ticaretinin etkisiyle farklı kıtalardan da göçler almış bir coğrafya söz konusudur. Kıtıkların, salgınların, şiddetin, savaşın, barışın, rekabetin, farklı kamplara bölünmenin, ittifaklar kurmanın ve güç dengesi arayışlarının "Antik" dönemden bu yana cereyan ettiği ortak bir bölgesel coğrafya çalışmamızda ön plana çıkarılmaktadır.

Batı'da şarkiyatçılar; Yakındoğu, Ortadoğu, Doğu Akdeniz gibi farklı coğrafi nitelemeler ve bu yolla yeniden inşa etmeye çalıştıkları farklı sınır algılarıyla akademik çalışmalar yürütmektedirler. Bu çalışmaların yürütülmesinde kurumsal akademik yapıların önemini ortaya koyan bir örnek olarak, İngiltere'deki Londra Üniversitesi Oryantal ve Afrika Çalışmaları Okulu'nu (SOAS- Kuruluşu 1916) görmemiz mümkündür. I. Dünya Savaşı yıllarında kurulmuş ve günümüzde İngiltere'nin lider araştırma kurumlarından biri olan SOAS; Asya, Ortadoğu ve Afrika çalışmalarında etkili bir düşünce merkezi olma vasfını korumaktadır.

Tarih biliminde daha uzun zaman dilimlerinin ele alınması değişimin, daha geniş coğrafyaların incelenmesi ise coğrafi belirlenimler arasındaki etkileşimin anlaşılabilmesi açısından önem arz etmektedir. Avrupa'yı kabaca doğu, orta ve batı şeklinde bölümlediğimizde, Türkiye Doğu Avrupa'ya dahildir. Bunun yanı sıra Yakındoğu ve Ortadoğu isimleriyle kavramsallaşmış bölgesel coğrafyaların da parçasıdır. Avrupa ülkeleriyle ilişkilerimizde, kıta içi dengeler açısından belirleyici olan Avrupa'nın (batı-orta-doğu) bölgesel coğrafyaları arasındaki etkileşim dinamikleri ancak tarihi coğrafyaya hakimiyetle kavranabilmektedir. Avrupa'nın başat güçlerini ülke bazında ya da Fransız ihtilali, sanayi devrimi gibi kategorik süreçlerle incelemek her ne kadar önemli olsa da, bölgesel coğrafyalarını uzun dönemleri kapsayan çalışmalarla ele almak suretiyle alan hakimiyeti oluşabilmektedir. Bu noktada ülkemiz için bölgesel çalışmaların yürütülmesinde "Araştırma Merkezleri"nin rolüne değinmemiz faydalı olacaktır. Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM)²⁰ ve Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÇAUM)²¹ hedef çalışma sahalarında Türkiye'de ilk açılan araştırma merkezleri olup, kurumsal akademik yapılar içinde öncü bir rol üstlenmiştir. Fırat Üniversitesi'nde Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK tarafından

²⁰ **Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM)**, Türkiye'nin bugünkü adıyla Avrupa Birliği'ne yaptığı üyelik başvurusu ile yaşıt olup 1987 yılında kurulmuştur. ATAUM, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin geliştirilebilmesi ve sürdürülebilmesi amacıyla kurulmuştur.

²¹ **Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÇAUM)** 3 Aralık 2008'de kuruldu. Türkiye'de bir üniversiteye bağlı olarak açılan *ilk* Afrika çalışmaları merkezidir. AÇAUM'un *amacı*, Türkiye'de Afrika kıtasını tanıtmak, Afrika'nın tarihine, coğrafyasına, kültürüne ve güncel sorunlarına dikkat çekmek ve Afrika ülkelerinde de Türkiye'yi tanıtmak ve bilinir kılmaktır.

kurulan Ortadoğu Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi²² de, üniversiteler bünyesinde Ortadoğu'yu çalışma sahası olarak belirlemiş ilk merkez olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı bilimsel disiplinlerin katkısıyla bölgeye dair birikimin artmasını sağlamış ve Orta Doğu coğrafyasındaki üniversitelerle yakın bir iş birliği tesis etmiştir. Araştırma Merkezlerinin ve hatta alt bölgesel coğrafyalara (Batı- Orta- Doğu Avrupa gibi) münhasır yeni araştırma merkezlerinin teşvik edilmesi, yukarıda bahsedilen perspektifin gelişmesi açısından önem arz etmektedir. YÖK'ün araştırma üniversiteleri konseptiyle sağlamak istediği gelişimin, sosyal bilimler alanında bu tarz merkezlerin işlerliklerinin desteklenmesiyle yakalanabileceği hususu değerlendirmemizin son sözü olarak vurgulanmaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

Along with the "Age of Discovery", "Western Europe" has been affecting different continents by crossing the Atlantic and Pacific oceans since the fifteenth century. This phenomenon, called overseas expansion, is studied by experts in two directions of time by placing it in different contexts. For example, the process extending to the present day is continuous with phenomena such as the Reformation, the Industrial Revolution, and the Age of Revolutions, in which Western Europe heavily influenced world history. The background of all these phenomena is also associated with overseas expansion. On the other hand, the retrospective factual context is focused on the transfer of the development (science, technology, etc.) in the Eastern Mediterranean throughout the Middle Ages to Europe, especially by the Iberian and Italian peninsulas, and the distribution of these marine gates to the hinterland. It means that the knowledge accumulated in the Eastern Mediterranean (Mesopotamia, Greek, Egypt) since the ancient period was passed through the filters of Roman and Islamic civilizations and combined with the contributions made on it. As a whole, this influence is considered formative for the Renaissance. Technological developments paving the way for transoceanic travel are rooted in this course of history and the development of the astrolabe affects the change of geographical vision.

The transformation dynamics mentioned above are not the subject of this study, but they are triggers for curiosity. The political actors of the "geographical discoveries of Western Europe" - Portugal and Spain, followed by France, England, and the Netherlands - are involved in the overseas expansion in a chronology shaped by short delays. The geographical proximity of these countries points to the regional geography. The regional geography of Western Europe, connected to each other by sea routes, is causing deep political, economical and social transformations on a world scale with gradual overseas influence. For these reasons, the study focuses on the most influential insular part of Western Europe's regional geography, with coastlines on the Mediterranean, North Sea and Atlantic Oceans: the British Isles.

²² **Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi** 12 Mart 1993 tarihinde faaliyete geçmiştir. Merkezin amacı; Basra Körfezinden Akdenize, Süveyş ve Kızıldenize kadar uzanan İran, Hicaz, Yemen, Körfez ülkeleri, Irak, Suriye, İsrail, Filistin ve Mısır ile sınırlandırılan Orta Doğuyla ilgili olarak tarih, coğrafya, dil ve edebiyat, sosyoloji, halk kültürü, iktisadi ve idari bilimler, iletişim ve tanıtım alanlarında ilmi araştırmalar yapmak, yayınlamak ve bu suretle Türkiye'de konuyla ilgili bilgi birikimi sağlamaktır.

In this context, the nature of the connection between the regional geography and the British Isles in the early ages is tried to be analyzed. The historical geography of Britain and its first peoples is discussed with the geographical perspective provided by the concepts of "Atlantic Europe" and "Western Europe". In this vein, this study aims to contribute to the expansion of the geographical perception of England through the axis of Western European historical geography in Turkish historiography by using the light of studies on the prehistoric period. Throughout the centuries, the British Isles have served as an important transit station for the Atlantic Ocean and the North Sea routes as a nodal point in the north of the European mainland. In this context, Britain's regional geography has been scrutinized focusing on the strategic location of the Island within the transportation networks. Secondly, The Celts – the first known settled community of the British Isles - provided the opportunity to evaluate the population of the island through the phenomenon of migration in the prehistory period from the upper scale perspective of regional geography. The Celts, who were adept at processing iron, maintained their settlements in the British Isles for many years under the influence of this tool-equipment power that determined the superiority of other communities. Furthermore, Celts have been the subject of ethnic origin studies since the age of Nationalism. In light of the findings, the Celts genetically influenced the red-haired, tough-looking breed in Ireland and western Scotland with their dark, curly-haired typologies. It was concluded that most of the blond population in the British population came from Anglo-Saxon and Scandinavian ancestors. The extensive presence of the Celts in Western Europe helps us to perceive Britain's regional geography and reveals the historical phenomenon of geographical transitivity.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Beyan / Ethical Statement: Bu çalışmada bilimsel araştırma ve etik ilkelere uyulduğu ayrıca çalışma boyunca yararlanılan eserlerin tamamının kaynakçada verildiği beyan olunur.

KAYNAKÇA

- Armit, I. (2005). *Celtic Scotland*. Batsford/Historic Scotland.
- Bauer, S. W. (2013). *Antik dünya tarihi*. (M. Morali, Çev.), Alfa Tarih.
- Beddoe, J. (1885). *The races of Britain a contrubition to the anthropology of Western Europe*. Trübner and Co.
- Bradley, R. (2007). *Cambridge world archaeology the prehistory of Britain and Ireland*. Cambridge University Press.
- Bradley, R. (1997). *Rock art and the prehistory of Europe*. Routledge.
- Chadwick, N., & Barry C. (1991). *The Celts*. Penguin Books.
- Childe, V. G. (1958). *The dawn of European civilization*. Alfred A. Knopf. Inc.
- Cunliffe, B. (2013). *Britain begins*. Oxford University Press.
- Darby, H. C. (1983). Historical geography in Britain, 1920-1980: Continuity and change. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 421-428.
- Darvill, T. (2010). *Prehistoric Britain*. Routledge.

- De Groote, I., Lewis M., & Stringer C. (2017). *Prehistory of the British isles: A tale of coming and going*. *Bulletins et mémoires de la société d'anthropologie de Paris (BMSAP -30)*. 30(1-2), 1-13.
- Ellis, P.B. (2003). *A brief history of the celts*. Constable & Robinson.
- Guelke, L. (1977). Regional geography. *The Professional Geographer*, 29(1), 1-7.
- Huxley T. H. (1873), *Critiques and addresses*, Macmillan and Co..
- Kaminski-Jones, F., & Kaminski-Jones, R. (2020). *Celts, Romans, Britons*. Oxford University Press, Apple Books.
- Macaulay, D. (1992). *The celtic languages*. Cambridge University Press.
- Oppenheimer, S. (2012). *The origins of the British: The new prehistory of Britain*. Robinson/Apple Books.
- Pagden, A. (1998). The struggle for legitimacy and the image of Empire in the Atlantic to c. 1700. *The Oxford History of the British Empire*, 1, 34-55.
- Popper, K. R. (1957). *The poverty of historicism*. The Beacon Press.
- Ramsay, A. C. (1878). *The physical geology and geography of great Britain: A manual of British Geology*. E. Stanford.
- Rankin, D. (2002). *Celts and the classical world*. Routledge.
- Spruner, K. V. (1846). *Historisch-geographischer hand-Atlas zur geschichte der staaten Europa's vom anfang des mittelalters bis auf die neueste zeit: Drei und Siebzig colorirte Karten*.
- Toynbee, A. (1972). *A study of history: Illustrated*. (1st ed.). Oxford University Press.
- Woodward, H.B. (Ed.). (1907). *Stanford's geological atlas of Great Britain and Ireland*. Edward Stanford Ltd.
- Wright, T. (1885). *The Celt, the Roman, and the Saxon: A history of the early inhabitants of Britain, down to the conversion of the Anglo-Saxons to Christianity-illustrated by the ancient remains brought to light by recent research*. Kegan Paul, Trench, Trübner & Co..